

ITSEARVIOINTIA VOIDAAN OPPIA JA OPETTAA

**Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan itsearviointimene-
telmän kehittäminen**

Iiris Hämäläinen

**Kehittämishankeraportti
Helmikuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) HÄMÄLÄINEN, Iris	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 43	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi ITSEARVIOINTIA VOIDAAN OPPIA JA OPETTAA Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan itsearviointimenetelmän kehittäminen		
Koulutusohjelma Ammatillinen erityisopettajankoulutus		
Työn ohjaaja(t) Leena Heimonen		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen tavoitteena on kehittää itseohjautuvuus ja itsearviointimenetelmää itsenäiseen elämään valmentavassa ja kuntouttavassa ryhmässä.</p> <p>Vuosina 2004-2007 Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois-Karjalan alueella toteutettiin Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen hallinnoima hanke. Sen tavoitteena oli edistää vammaisten joustavaa siirtymistä peruskoulusta ammatillisen koulutuksen kautta työelämään (VAVA-hanke). VAVA-hankkeen myötä Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston Lehtiniemen yksikössä kehitettiin itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijoille päiväkirjan tapainen kalenteri eli MOKKI, joka sisälsi itsearviointiosion.</p> <p>Tässä kehittämishankeraporttissani esitellään, kuinka MOKKI-kalenteria kehitettiin selkeämmäksi niin, että opiskelijat pystyvät ymmärtämään ja käyttämään sitä itseohjautuvammin</p> <p>Kehittämishanke osoitti, että itsearviointia ja itseohjautuvuutta voidaan oppia ja opettaa. Itsearviointitaitojen kehittämisessä tulee kiinnittää huomiota opiskelijan oppimisvalmiuksiin, perehdyttämiseen, ohjaamiseen ja itsearviointivälineen selkeyteen.</p> <p>Pienillä teknisillä muutoksilla kehitetystä opiskelijakalenterista voidaan muokata opiskelijan omia oppimisvalmiuksia vastaava itsearviointiväline. Olennaista on, että itsearviointiväline ei ole liian monimutkainen opiskelijalle, jolla on oppimisen vaikeuksia.</p>		
Avainsanat (asiasanat) itsearviointi, itseohjautuvuus, kehittyminen		
Muut tiedot		

Author(s) HÄMÄLÄINEN, Iris	Type of Publication Development project report	
	Pages 43	Language Finnish
Confidential ☐ Until _____		
Title SELF-EVALUATION CAN BE LEARNED AND TAUGHT Developing a self-evaluation method for a student who requires extra support		
Degree Programme Jyväskylä University of Applied Sciences. Teacher Education College. Special Needs Teachers Education.		
Tutor(s) Leena Heimonen		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the development project is to develop the self-guidance and self-evaluation method in a group training and preparing for work and independent life.</p> <p>A project governed by the Continuing Education Centre of the University of Joensuu was carried out in the Northern and Southern Savo and Northern Karelia. The goal of the project was to promote disabled persons' smooth transition from the comprehensive school to working life via vocational training (the VAVA project). In the course of the VAVA project, the Lehtiniemi unit of Savonlinna Vocational College developed a diary-like calendar (MOKKI), which also included a self-evaluation section for the students of preparatory instruction and guidance for work and independent life education.</p> <p>This development project report presents how the MOKKI calendar was improved so that the students could better understand it and use it in a more self-guiding manner</p> <p>The development project showed that self-evaluation and self-guidance can be learned and taught. In developing the students self-evaluation skills, one must pay attention to the student's learning capabilities, familiarisation, guidance and the clarity of the tool used for self-evaluation.</p> <p>The student calendar, which was developed with minor technical changes, can be transformed into a self-evaluation tool that corresponds with the student's learning capabilities. The key is to keep the self-evaluation tool simple enough for a student who has some learning difficulties.</p>		
Keywords self-evaluation, self-guidance, development		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 OPISKELIJOIDEN ITSEARVIOINNIN KEHITTÄMINEN	6
2.1 Itseohjautuvuus oppimisen edellytyksenä	6
2.1.1 Itseohjautuvuuden kehittäminen	10
2.1.2 Motivaation merkitys	11
2.1.3 Itsearviointi tukee itseohjautuvuuden oppimista	12
3 VAIKEIMMIN VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN ITSEARVIOINNIN KEHITTÄMINEN	16
3.1 VAVA-hanke	16
3.1.1 Itsearviointiosuus VAVA-hankkeessa	16
3.1.2 MOKKI-materiaali	17
4 ITSEARVIOITI VÄLINEEN KEHITTÄMINEN MOKKI- MATERIAALISTA	19
4.1 Perusteluja kehittämistarpeelle	19
4.2 Opiskelijaryhmän tuen tarpeet	20
4.3 Opiskelijakalenteri, kevät 2008	21
4.3.1 Oppimista tukevat kotitehtävät	26
4.4 Opiskelijakalenteri, kevät 2008 testaaminen	27
5 TULOKSIA	28
6 YHTEENVETO	30
7 POHDINTA	31
LÄHTEET	33
LIITTEET	35
Liite 1. Opiskelijakalenteri, kevät 2008	35
Liite 2. Ensimmäinen sivu	36
Liite 3. Ohjeet	37
Liite 4. Kalenteriosa	40
Liite 5. Kuulumiset	41
Liite 6. Tarrat	42

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeeni tavoitteena on kehittää itseohjautuvuus ja itsearviointimenetelmää itsenäiseen elämään valmentavassa ja kuntouttavassa ryhmässä.

Olen valinnut kehittämishankkeen aiheen puhtaasti itseäni kiinnostavien aiheiden piiristä. Olen toiminut Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston Lehtiniemen toimipisteessä opettajana noin 6 vuotta. Työskentelen pääsääntöisesti erityisopetuksen puolella ja opetan itsenäiseen elämään valmentavassa ja kuntouttavassa (VAKU 2) ryhmässä opiskelevia opiskelijoita, joiden tuen tarve oppimisessa ja opiskelussa on suuri.

Ohjaan työssäni opiskelijoita käyttämään itsearviointikaavakkeita ja olen todennut, että käytössä olevat kaavakkeet ovat opiskelijoille usein liian vaikeita. He eivät ymmärrä selkokielistä käsitteitä/kuvia ja sitä mitä itsearviointi tarkoittaa. Usein myös arvioinnin kohteena olevan asian ymmärtäminen/hahmottaminen tuottaa erityistä tukea tarvitsevalle opiskelijalle vaikeuksia. Itsearvioinnin olennainen lähtökohta on kyky itseohjautuvuuteen, siten olen huomionnut myös sen kehittämishankkeeni tietoperustassa.

Vuosina 2004-2007 Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois-Karjalan alueella toteutettiin Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen hallinnoima ylimaakunnallinen hanke, jonka tavoitteena oli edistää vammaisten joustavaa siirtymistä peruskoulusta ammatillisen koulutuksen kautta työelämään (VAVA-hanke). Etelä-Savon alueen toimijoiden yhtenä tavoitteena oli vaikeimmin vammaisten nuorten valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen laadun parantaminen kehittämällä opetusmateriaalia, opetusmenetelmiä, opetusmuotoja ja arviointikäytäntöjä.

VAVA-hankkeen myötä Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston Lehtiniemen yksikössä kehitettiin itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijoille päiväkirjan tapainen kalenteri. Minun oma kalenteri päiväkirjan eli MOKKI:n tarkoituksena oli toimia opiskelijan opintojen tukivälineenä ja se sisälsi myös itsearviointiosion.

Tässä kehittämishankeraportissani esittelen kuinka olen kehittänyt MOKKI-kalenteria selkeämmäksi niin, että opiskelijat pystyvät ymmärtämään ja käyttämään sitä itseohjautuvammin myös viikonloppuisin ja lomien aikana. Usein jo opitut asiat saattavat vaikeammin vammaisilla opiskelijoilla unohtua lomien tai opintotaukojen aikana.

Itsearviointimenetelmän kehittämisellä voidaan tukea opiskelijan oppimispolkua ja ennakoita ja helpottaa opiskeluun liittyvien siirtymien ja esteiden muodostumista. Itseohjautuvuuden ja itsearvioinnin onnistumisen avulla voidaan vahvistaa opiskelijan jo olemassa olevia vahvuuksia ja tukea opiskelijan omaa tietoutta osaamistasostaan.

Alkuperäisen MOKKI-kalenterin ensimmäisenä testiryhmänä on toiminut itsenäiseen elämään valmentava ja kuntouttava ryhmä (VAKU 2) Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston Lehtiniemen toimipisteessä..

2 OPISKELIJOIDEN ITSEARVIOINNIN KEHITTÄMINEN

2.1 Itseohjautuvuus oppimisen edellytyksenä

Elinikäisen kasvatukseen kuuluu näkemys ihmisestä aktiivisena tiedon etsijänä. Hän tekee opiskeluaan koskevia ratkaisuja ja ottaa ensisijaisesti vastuun opiskelunsa tavoitteiden määrittämisestä, opiskelu- prosessin suunnittelusta ja arvioinnista. Tällöin voidaan puhua käsitteestä ”itseohjautuva oppiminen”. Oppimista säätelee oppijan oma käsitys siitä, onko hän omaa toimintaansa ohjaava subjekti vai

ohjaavatko hänen toimintaansa ulkopuoliset tekijät. (Leino, Rauhala & Ruohotie 1993, 6.)

Erityistä tukea tarvitseva opiskelijan toimintaa ohjaavat usein väistämättä hänen ympärillään olevat ihmiset sekä kussakin tilanteessa vallitsevat olosuhteet. Opettajalla on melkoinen haaste, jotta hän pystyy luomaan oppimisympäristön sellaiseksi että se tukee mahdollisimman hyvin opiskelijan itseohjautuvuutta.

Onnistunut itseohjautuvuuden tukeminen perustuu opettajan kokonaisvaltaiseen käsitykseen ihmisestä, tiedosta ja oppimisesta. Kokemus on osoittanut, ettei opettajien toiminnan muuttaminen perinteisestä tiedonjakajasta itseohjautuvaa oppimista tukeväksi ohjaajaksi ole helppo. Opettajat tarvitsevat ihmis-, tieto- ja oppimiskäsitystensä uudistamista ollakseen kykeneviä toimimaan uudessa roolissa opettajina. (Grönstrand (toim.) 1999, 17–18.)

Nykyinen oppimiskäsitys korostaa painopisteen siirtämistä opettamisesta oppimisen suuntaan. Opetus rakennetaan aiempaa johdonmukaisemmaksi oppimistehtävien sarjaksi, jossa tehtävät rajataan ja muotoillaan loogiseksi jatkumoksi. Tämä etenee oppijoiden ajattelun näkökulmasta oppimisprosessiin, sen etenemiseen sekä siitä saatavien tulosten arviointiin, kriittiseen vertailuun ja yhteiseen pohdintaan, johon tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. (Hänninen 1994, 63.)

Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan ei kuitenkaan ole aina helppo yrittää analysoida tai eritellä oman toimintansa syy-yhteyksiä. Myös oman toiminnan kriittinen vertailu tai arviointi voi olla hyvin vaikeaa ilman ohjausta. Lisäksi se, miten rajataan riittävä ohjaus, jotta ei vaikuteta opiskelijan toimintaan, voi olla opettajallekin hieman hankalaa.

Oppijaa on tuettava hahmottamaan kokonaisuuksia, joihin uudet asiat liittyvät. Oppijaa on rohkaistava miettimään ja pohtimaan opittavaa asiaa sen ymmärtämisen vuoksi. Asian ymmärtämisen pitäisi tulla opiskelun tavoitteeksi arvosanan tai muun sellaisen sijaan. Oppiminen on aina tilannesidonnaista ja sen tulokset riippuvat esimerkiksi esitetyistä vaatimuksista, arvioinnista sekä oppijan elämäntilanteesta jne. Oppimisessa muilla ihmisillä on keskeinen rooli, sillä saatu tuki, palaute, kannustus

ja ohjaus ovat tärkeitä. (Lehtinen, Kinnunen, Vauras, Salonen, Olkinuora & Poskiparta 1991.)

Jokainen opiskelija tarvitsee jossakin opintopolkunsa vaiheessa jonkinasteista erityistä ja motivoivaa kannustusta oman toimintansa suunnitteluun ja hallintaan. Erityistä tukea tarvitseva tarvitsee sitä kuitenkin enemmän ja toistuvammin.

Patrikaisen (1997) tutkimuksen mukaan oppimisen prosessiluonne ilmenee yhteistoiminnallisina projekteina, joissa oppijat saavat eriytyviä tehtäviä. Oppijoita ohjataan aktiiviseen tiedonhankintaan sekä omatoimisuuteen ja itseohjautuvuuteen. Oppiminen nähdään prosessina, ja siinä painotetaan laajoja, integroituja oppimiskokonaisuuksia. Oppimisen edellytyksenä pidetään omaa, itseohjautuvaa ja yhteistoiminnallista tiedonhankintaa ja tiedonprosessointia, joka tapahtuu kontekstuaalisena ajatteluna ja tekemisenä. Oppijan aktivoiminen ja vuorovaikutteisuus sekä fyysisen ja pedagogisen oppimisympäristön merkitys korostuvat. Tavoitteena on saada oppijat näkemään oppiminen älyllisesti haasteellisena ja kiinnostavana. (Hongisto 2000, 110–111.)

Itseohjautuvuus ei tarkoita, että oppija työskentelee tai asettaa tavoitteensa yksin, vaan hän voi olla itseohjautuva ollessaan vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä muiden kanssa. Itseohjautuva oppija ei luo tavoitteita tai tulkitse tehtävien vaatimuksia ainoastaan itsestään käsin, vaan suhteuttaa tulkintansa ja toimintatapansa opettajan ja muiden oppijoiden tapaan tulkita ja toimia opiskelutilanteissa. Ulkoiset, opiskeluun liittyvät vaatimukset samoin kuin oppijan koko elämäntilanne joko tukevat tai estävät itseohjautuvuutta. Merkittävää on myös oppijan koko elämäntilanteen antama tuki tai sen asettamat esteet itseohjautuvalle opiskelulle. (Keskinen, Kinnunen & Silven 1991, 33–34.)

Oppija, joka on tottunut opiskelemaan voimakkaasti ulkoa ohjatussa opiskelutilanteessa, ei välttämättä ole valmis ohjaamaan opiskeluaan ja siirtämään kontrollia opettajalta itselleen. Jos kuitenkin opiskelussa tapahtuu jatkuvaa itseohjautuvuuden kasvua, on myös odotettavissa oppimistulosten monipuolista kehittymistä. Aikaisempi opettajajohtoisen oppimisen standardinomaisuus ja oppimistulosten kapeus katoaa ja tilalle astuu itseluottamuksen ja itsearvostuksen

kasvun sekä autonomisen päätöksenteon myötä oppimis- tuloksia, joita voi tulkita kokonaispersoonallisen otteen työstämäksi. (Heikkilä 1995, 119.)

Parhaimmillaan itseohjautuva oppija on solidaarinen ja kykenevä avoimeen sekä molemminpuoliseen kunnioitukseen ja vastavuoroisuuteen perustuvaan vuorovaikutukseen. Oppijan itseohjautuvuus ei ole joko tai -ominaisuus. Sitä ei pitäisi nähdä myöskään ulkoa ohjatun oppimisen vastakohtana, vaan toisena ääripäänä, jonka toisessa päässä on oppijan valmius ja halu ohjata itse oppimistaan ja toisessa päässä voimakas tarve tulla opetetuksi. (Hänninen 1994, 25.)

Koron (1993) mukaan oppijan minäkäsitys ja erityisesti sen osa-alueista itsearvostus ja itseluottamus ovat se osa-alue persoonallisuutta, joka korreloi voimakkaimmin ja johdonmukaisimmin useitten tutkimusten mukaan itseohjautuvuusvalmiuteen. Voidaan päätellä, että arviointimenetelmiä ja työskentelytapoja tulee muuttaa huomattavasti opiskelijan omaa persoonallista aktiivisuutta ja valintoja lisäämällä, jos opiskeluaikana yritetään vaikuttaa itseohjautuvuuden valmiuden muutoksiin. Samalla tulisi ottaa huomioon entistä todellisemmin oppijan aikaisemmat opiskelukokemukset, hänen tämänhetkinen elämäntilanteensa ja siinä esiintyvät hallitut ja hallitsemattomat tekijät sekä opiskelijan futuristinen ote elämään. (Heikkilä 1995, 111.)

Jotta oppijalla olisi itseohjautuvuusvalmius, hänellä on oltava Koron (1993) mukaan itseohjautuvan oppijan piirteitä, kuten itsensä hyväksyminen oppijana, jolloin piirre liittyy oppijan minäkuvaan ja kehittyy ainoastaan monien myönteisten oppimiskokemusten avulla. Lisäksi hänellä on oltava suunnitelmallista kykyä määrittää omat oppimistarpeensa, asettaa niiden pohjalta tavoitteensa ja valita oikeat ja joustavat keinot tavoitteiden saavuttamiseksi. Hänen sisäinen motivaationsa on kiinnostumista oppimisesta, vaikka ulkoinen kontrolli, palkkiot ja rangaistukset puuttuvat. Oppijalla on kykyä arvioida omaa oppimistaan, mutta myös kykyä ottaa vastaan arviointia ulkopuolisilta arvioijilta. Avoimuus uusille kokemuksille tarkoittaa itseohjautuvan oppijan kykyä avoimuuteen, uteliaisuuteen, ongelmien ja epävarmuuden sietoon sekä leikkimielisyyteen oppimisessaan. Hän on valmis muuttamaan tarvittaessa opiskelunsa tavoitteita ja opiskelutapojaan sekä kokeilemaan uusia ratkaisuja. (Grönstrand (toim.) 1999, 11.)

Oksasen (2001, 52) mukaan itseohjautuva oppija pystyy säätelemään omaa toimintaansa tehtävän aikana: hän kykenee suunnittelemaan toimintoja ennakolta ja ratkaisemaan, mitä tehtävässä tulee tehdä sekä miten kannattaisi toimia. Itsesäätely toimii myös toiminnan aikana: omaa toimintaa kontrolloidaan, tehdään tarkistuksia esim. ohjeista ja mahdollisista virheistä. itseohjautuva oppija tietää yleensä myös sen, miten tärkeää on tarkistaa ja arvioida tuotoksia jälkikäteen. Nämä ovat myös taitoja, joissa monella oppimisvaikeuksia omaavalla lapsella on ongelmia. Näissä taidoissa voi olla myös monia puutteita, jotka vaikeuttavat itseohjautuvaa opiskelua.

2.1.1 Itseohjautuvuuden kehittäminen

Oppijan itseohjautuvuutta voidaan tietoisesti kehittää. Mm. Candy (1991) on valottanut laajasti strategioita, joita opettajat voivat soveltaa opetuksessa. Uusi informaatio ymmärretään aiemmin kehittyneiden kognitiivisten rakenteiden välityksellä. Oppiminen on nähtävä pikemmin kvalitatiivisena muutoksena oppijan ajattelu- ja toimintatavoissa kuin tietovaraston määrällisenä lisäyksenä. Opettaja ei voi siten olla välinpitämätön niille erilaisille käsityksille ja ajatuksille, joita oppijoilla on opetustilanteessa. Päinvastoin hänen on rohkaistava esiin eri näkemyksiä ja pohjattava opetuksensa niihin. Oppijoissa tulee kehittää metakognitiivisia tietoja ja taitoja sekä kriittistä itsearviointitaitoa.

Hännisen (1994) mukaan itseohjautuvan oppimisen edellytyksenä on, että oppijalla on kyky ajatella loogisesti, kriittisesti ja analyttisesti. Kouluttajien vastuulla on antaa esikuvia kriittisestä ajattelusta ja luoda tilanteita, jotka rohkaisevat oppijoita kehittämään ja harjoittamaan kriittistä kykyä etenkin analysoimalla ja kyseenalaistamalla kirjoitettuja ja lausuttuja väittämiä. Jokaisella oppiaineella on oma sanastonsa, sille tunnusomainen kirjallinen muoto ja esitystapa.

Myös erityistä tukea tarvitsevalla opiskelijalla on usein oma sanastonsa ja tapansa, jolla hän ilmaisee asiat. Hän voi tarvitessaan käyttää vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä ja hänellä voi olla muita vastaavia kykyjä tai ominaisuuksia joilla korvata puutteensa.

Itseohjautuvalla oppijalla tulee olla kyky tarkkailla omaa edistymistään ja ymmärtämystään. Opettajan itsensä tulee antaa esimerkkejä kyseenalaistamalla asioita ja johdattamalla oppijat keskustelemaan ja tuomaan esille erilaisia näkökulmia ja näkemyksiä. Opettajan olisi pyrittävä luomaan kannustava ja avoin oppimisilmapiiri. Luottamukselle ja yhteistoiminnalle rakentuva ilmapiiri rohkaisee uuden kokeiluun ja uusiin ajattelu- ja toimintatapoihin.

Perinteiset opettamisympäristöt on vaihdettava luonnollisiksi oppijan omaa persoonallista aktiivisuutta tukeviksi opiskeluympäristöiksi, joita sävyttää itseohjautuvuuden kehittymistä tukeva monimuotoisuus ja avoimuus. Parempaan oppimistulokseen ja suoraan käytäntöä palvelevaan oppimisprosessiin pyritään luomalla käytännön arkielämän tilanteita vastaavia oppimisympäristöjä. (Heikkilä 1995, 90, 110, 113.)

2.1.2 Motivaation merkitys

Oppijan motivaatiota pidetään itseohjautuvan opiskelutaidon ytimenä. Se, kuinka korkeita tavoitteita oppija asettaa omalle toiminnalleen, miten tärkeänä ja arvokkaana hän pitää niiden saavuttamista, millä voimalla ja sitkeydellä hän paneutuu saavuttaakseen tavoitteensa, heijastaa hänen sisäisen motivaationsa tasoa. Hyvin motivoitunut oppija voi kiinnostuksellaan ja halukkuudellaan paneutua asioihin ja korvata jopa muita puutteitaan kuten kehittymättömiä aiempia tietojaan ja taitojaan. Korkea motivaatio auttaa oppia jaksamaan, kun opiskelussa ilmenee ongelmia. Sitä vastoin alhainen motivaatio samoin kuin vaikeus ylläpitää riittävää kiinnostusta ja halukkuutta johtaa siihen, että oppija asettaa itselleen alhaisia tavoitteita, jolloin hän ei pyri ponnistelemaan saavuttaakseen tavoitteensa tai luovuttaa kohdatessaan vähäisiäkin esteitä. (Keskinen ym. 1991, 26, 28.)

Oppiminen on hyvällä perustalla, jos sen taustalta voidaan löytää joukko sisäisiä motiiveja. Oppimisen edetessä oppija tarvitsee myös ulkoista kannustusta ja ohjausta työlleen. Vuorovaikutuksen tulee toimia sekä oppijan sisäisen maailman että

ulkoisen, oppimisympäristöltä tulevan palkitsemisen välillä. Palkitsemisen tulee aina olla rehellistä ja tilannekohtaista. (Hänninen 1994, 60, 63.)

2.1.3 Itsearviointi tukee itseohjautuvuuden oppimista

Itseohjautuvuuteen kuuluu osana myös itsearviointi, joka perustuu humanistiseen ihmiskäsitykseen ja itseohjautuvuuden periaatteeseen, jonka perimmäisenä lähtökohtana on usko ihmisen omaan kykyyn ratkaista itseään koskevia asioita. Ihminen on oman toimintansa aktiivinen subjekti, ja itsearviointi korostaa tätä subjektiutta sekä yksilöllisenä, että yhteisöllisenä ominaisuutena (oppija/opettaja/yhteisö). Itseohjautuva subjekti kehittää itse itseään ja säätelee kehitystään. (Räisänen 1995, 16.)

Ennekuin päästään itsearviointiin, on kuitenkin ymmärrettävä mitä arviointi käsitteenä merkitsee. Opetushallituksen mukaan arvioinnin tavoitteena on tukea opiskelijan oppimista. Arvioinnin tavoitteena on myös, että opiskelijalle muodostuu realistinen kuva itsestään ja osaamisestaan. Opiskelija asettaa itselleen oppimistavoitteita, joita tarkistetaan säännöllisin väliajoin käytävissä arviointikeskusteluissa.

Tavoitteena on siis tuottaa tietoa opiskelijan osaamisen tasosta ja antaa oppilaitokselle palautetta sen toiminnan tuloksellisuudesta. Lisäksi arviointi on ohjaavaa, vuorovaikutukseen perustuvaa jatkuvaa edistymisen seurantaa. Opiskelijan tulee saada palautetta osaamisestaan ja oppia itse arvioimaan toimintaansa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota sekä tietojen, taitojen että henkisen kehityksen edistymiseen. Voidaan sanoa että arvioinnin tarkoituksena on vahvistaa opiskelijan myönteistä minäkuvaa ja lisätä motivaatiota uuden oppimiseen.

Itsearviointilla tarkoitetaan vastaavasti oppijan itse suorittamaa ja oman toiminnan kehittämiseen pyrkivää systemaattista ja jatkuvaa analysointia, joka kohdistuu muun muassa toiminnan rakenteisiin, toiminta- prosesseihin ja saavutettuihin tuloksiin. (Räisänen 1995, 16.)

Ihmiskäsitys, tiedonkäsitys ja oppimiskäsitys vaikuttavat opettajan käsitykseen itseohjautuvuuden- ja itsearviointin mahdollisuuksista sekä siitä, miten ne kehittävät oppijan suhtautumista opiskeluun. Käytännön opetustilanteessa myönteinen ja kannustava arviointi onkin yksilöllistä ja jatkuvaa prosessiarviointia. Tämän lisäksi myös itsearviointia pidetään tärkeänä itseohjautuvuuden ja itsetunnon kehittymisen kannalta. (Hongisto 2000, 111.)

Itsearviointitaito on laaja ja moniin asioihin vaikuttava kehittämis- ja oppimisprosessin osa, joka ei tarkoita pelkästään numeron antamista omasta työstä. Itsearviointille tunnusomaista on, että oppijat itse muodostavat tavoitetason ja ne kriteerit, joihin he pyrkivät työssään. Näin he joutuvat tekemään ratkaisunsa siinä laajuudessa ja sillä tasolla, jonka he ovat itse asettaneet. Erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan tulisi pystyä tekemään päätöksiä hyvin erilaisista näkökulmista ja useasti vaihtelevan tiedon varassa.

Hännisen (1994) mukaan itsearviointi on toimintaa, jossa oppija arvioi omaa oppimisprosessiaan ja oppimisen laatua. Itsearviointi on reflektiivistä toimintaa, jossa oppija jatkuvasti tarkastelee asioita suhteessa omaan tieto-, taito- ja kokemusperustaansa sekä aiemmin oppimaansa. Se ei ole vain yksin tehtävää pohdiskelua, vaan oppijalla tulee olla mahdollisuus miettiä arviointia yhdessä sekä opettajan että opiskelijatovereiden kanssa. Arviointikäsitteeseen kuuluvat kriteerit ovat joskus vaikeita mieltää. Koska kriteereissä saattaa ilmetä erilaisia tulkintoja oppijoiden ja opettajien kesken, arviointikriteereiden on oltava täysin yksiselitteisiä ja yhteisesti hyväksytyjä. (Hänninen 1994, 47–49.)

Itsearviointin keskeisinä tavoitteina on oppijan itsetuntemuksen, -luottamuksen ja -arvostuksen edistäminen sekä reflektiivisen ajattelun tukeminen eli päämääränä on yksilön kehittäminen. Sen yhtenä tavoitteena on selvittää oppijalle hänen vahvuutensa ja heikkoutensa. Itsearviointin tulisi keskustella myös siitä, mihin heikkouksiin voi ja mihin ei voi itse vaikuttaa. Itsearviointin avulla oppija huomaa, että onnistuminen on kiinni omasta yrittämisestä eikä vain sattumasta. Oman elämän hallinnan tunteeseen vaikuttaa myös se, että itsearviointin yhteydessä usein pohditaan tulevaisuuteen liittyviä kysymyksiä. (Eloranta 2000, 74.)

Oppijat saattavat ottaa itsearvioinnin vastaan hyvin erilaisilla tavoilla. Opettajien avoimuus ja täsmällisyys voi kuitenkin vähentää oppijan kohtaamia vaikeuksia. Jokaisen on omalta osaltaan ymmärrettävä ja hyväksyttävä se arvomaailma, joka tulee sovittavaksi itsearviointiohjelmassa; oppijoiden erilainen ja vaihteleva oppimistyyli pitäisi sovittaa yhteen ja saavuttaa näin asioille yhteinen hyväksyntä. Mitä tutummaksi itsearviointi oppijoille tulee - usein toistettuna ja säännöllisesti käytettynä - sitä enemmän hyötyä ja menestystä se todennäköisesti tuottaa työelämässä ja myöhemmissä opinnoissa. Se edistää myös oppijan persoonallista kasvua ja tiedollista oppimista sekä tukee hänen itsenäistymistään. (Hänninen 1994, 49–50.)

Tämän mukaan sellaisen itsearviointivälineen kehittäminen, jota käytetään toistuvasti, on tarpeellista. Erityistä tukea tarvitseva opiskelija tarvitsee aikaa ja toistuvaa harjoitusta itsearvioinnista, jotta hän oppisi tekemään sen oikein. Silloin, siitä on hänelle konkreettista hyötyä ja se tukee hänen oppimistaan.

Itsearvioinnin lähtökohtana on, että oppija pyrkii asettamaan opettajan ohjauksessa itselleen realistiset tavoitteet opintojaan varten. Ne voidaan kirjata tavoitteina, joiden pohjustukseksi määritellään tiedolliset ja taidolliset vaatimukset, mieluummin ilman numeroita. Oppijan tulee tietää tarkasti vähimmäistavoitteet ja kun hän ne saavuttaa, häntä kannustetaan tähtäämään seuraaviin tavoitteisiin.

Oppimisprosessin aikana oppija pohtii opettajansa kanssa, miten tavoite on saavutettu. Hänet voidaan panna pohtimaan erilaisia menestymiseen vaikuttavia seikkoja ja etsimään niistä yhteyttä mahdolliseen menestymiseen. Itsearvioinnin avulla voidaan pyrkiä saamaan oppija näkemään menestymistään tukevat ja sitä estävät seikat sekä mahdollisesti häntä voidaan sen avulla tukea valvomaan niitä omatoimisesti.

Koulu yhteisössä opettaja luo suurelta osin persoonallaan sen ilmapiirin jossa opitaan, viestitään ja annetaan palautetta. Omalla esimerkillään hän voi tuoda avoimen ja vastaanottavan ilmaston luokan vuorovaikutukselle, jolloin itseohjautuvuus ja itsearviointi voivat kehittyä. Hänen arvomaailmansa säätelee monia toimia suhteessa oppimiseen ja arviointiin. Oppimistilanne lähtee usein

etenemään juuri niillä pelisäännöillä, jotka opettaja luo joko yksin tai yhdessä oppijoiden kanssa. Aloitusvaihe on erityisen tärkeä, mutta sovittuja sääntöjä tulee noudattaa koko opiskelun ajan. Näihin sääntöihin on sitouduttava myös opettajien. Kehittävä itsearviointi lähtee liikkeelle myönteisellä sitoutumisella. Se etenee ja kehittyy ymmärtävässä sekä toisia kunnioittavassa vuorovaikutuksessa. (Hänninen 1994, 48–67.)

Oppija useimmiten myös luottaa opettajan asiantuntijuuteen ja muodostaa käsityksensä osaamisestaan opettajaltaan saamastaan palautteesta. Opettajan antaman palautteen avulla oppija voi kehittää itsearviointitaitoja. (Koppinen 1994, 85.)

Opiskelija ei ole vain opettajan toiminnan kohde vaan tuloksen tuottaja. Arviointi ja sen kehittäminen kuuluvat vastuulliseen oppimiseen ja sitä kautta oppimiseen kohdistuvaan itsearviointiin sekä itseohjautuvuuteen. Oppija kykenee itse arvioimaan, miten hän on oppimisensa ja opetuksensa kokenut ja minkä hän katsoo edistävän tavoitteidensa saavuttamista. Konkreettisesti tämä ilmenee siten, että opettaja luo oppijalle edellytykset osallistua erilaisiin oppimistilanteisiin esimerkiksi erilaisten projektien avulla. Hänen on annettava oppijalle mahdollisuus omien toimintamuotojensa suunnitteluun. (Hätönen 1995, 22.)

Ongelmalliseksi koko asian tekee, se että erityistä tukea tarvitseva opiskelija ei aina välttämättä osaa suunnitella omaa toimintaansa ennakkoon. Usein tilanteet vain nopeasti tulevat ja menevät. Suunnitteluun tarvitaan useammin enemmän aikaa kuin on mahdollista siihen käyttää sillä hetkellä. Lisäksi oikeanlaisen ja tarkoituksenmukaisen itsearviointimenetelmän löytäminen tai kehittäminen VAKU-opiskelijoille asettaa omat erityishaasteensa arviointikäytänteille.

3 VAIKEIMMIN VAMMAISTEN OPISKELIJOIDEN ITSEARVIOINNIN KEHITTÄMINEN

3.1 VAVA-hanke

VAVA-hanke (<http://tkk.joensuu.fi/vava>) oli ylimaakunnallinen hanke, joka toteutettiin Pohjois- ja Etelä-Savon sekä Pohjois-Karjalan alueella ajalla 2005-2007. Sen tavoitteena oli edistää vammaisten opiskelijoiden joustavaa siirtymistä peruskoulusta ammatillisen koulutuksen kautta työelämään. Vaikeavammaisilla tarkoitettiin tässä hankkeessa vaikeasti kehitysvammaisia, autistisia, EHA2-opetuksen käyneitä ja voimakkaasti haasteellisesti käyttäytyviä nuoria.

Hanketta hallinnoi Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja rahoittajina olivat Itä-Suomen lääninhallitus ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR). Etelä-Savon alueen hallinnoijana on Sisälähetysseuran oppilaitos. Hankkeen toiminta-aika oli 1.12.2005–30.6.2007. Etelä-Savon alueella hankkeen toimijoina olivat Sisälähetysseuran oppilaitos, Bovallius ammattiopisto sekä Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto.

3.1.1 Itsearviointiosuus VAVA-hankkeessa

Etelä-Savon alueen toimijoiden tavoitteena VAVA-hankkeessa oli vaikeimmin vammaisten nuorten valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen laadun parantaminen kehittämällä opetusmateriaalia, opetusmenetelmiä, opetusmuotoja ja arviointikäytäntöjä.

Lisäksi tavoitteena oli vaikeavammaisten kanssa toimivan opetushenkilöstön tietotaidon parantaminen järjestämällä täydennyskoulutusta, kehittämällä omaa työtä ja oppimalla yhdessä sekä verkostoituminen ja tiedonvaihto sekä yhteistyö toimijoiden välillä.

Tarkoituksena oli myös kehittää ja parantaa valmentavan ja kuntouttavan opetuksen sekä asumisyksiköiden, toimintakeskusten ja työhön valmennuskeskusten välistä yhteistoimintaa.

VAVA-hankkeen avulla Etelä-Savon toimijat kehittivät vaikeimmin vammaisille opiskelijoille itsearviointivälineeksi päiväkirjan tapaisen kalenterin, jota käytettiin päivittäisenä itsearviointivälineenä (MOKKI).

3.1.2 MOKKI-materiaali

MOKKI eli Minun Oma Kalenteri Kirjani on opetusmateriaali, jonka tarkoituksena on opettaa valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijaa itsearviointiin ja seuraamaan kuinka asetetut tavoitteet saavutetaan. Kalenteria käytetään myös ajan hahmottamiseen sekä vuorovaikutuksen kannalta tärkeiden asioiden seurantaan ja sitä voidaan käyttää myös reissuvihkona.

MOKKI, kalenterikirja on kehitetty vaikeavammaisten yhteiskunnallisen integroitumisen kehittäminen – hankkeen yhtenä opetusmateriaalina. Kehittämisessä on ollut mukana Sisälähetysseuran oppilaitos ja Bovallius – ammattiopisto Pieksämäeltä ja Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto Savonlinnasta.

MOKKI-kalenterikirjasta löytyvät opiskelijan henkilötiedot ja sitä voidaan käyttää apuna esimerkiksi kotimatalla, jos tulee ongelmia.

Päivämäärä-lokerossa on vuosi, viikonnumero ja jokaisen päivän kohdalla päivämäärä. Viikonpäivät on värikoodattu yleisesti käytössä olevilla värikoodeilla. Jos jollakin viikolla on joku tema, se voidaan kirjoittaa vuosiluku ja viikonnumero lokerikkoon. Samoin kalenterivuoden juhlapäivät merkataan ko. päivän kohdalle.

Opiskelija voi koota tarvittaessa kalenterikirjaan myös omia menojaan. Sieltä löytyy jokaisen päivän kohdalla arvioitava aihe tai tavoite. Opiskelijalle selvitetään aina mihin asioihin arvioinnissa kiinnitetään huomiota. Voi olla myös niin, että viikon aikana arvioidaan vain yhtä asiaa. Arvioitavan asian voi myös kirjoittaa, mikäli

opiskelija ei tarvitse kuvia kommunikointiin. Peruslähtökohta on, että opiskelija arvioi ensin omaa suoriutumistaan ja opettaja antaa sen jälkeen oman arviointinsa opiskelijan suoriutumisesta

MOKKI-kalenterikirja sisältää taulukon, johon merkitään suoritukset henkilökohtaisen hygienian ja kunnon huolehtimisesta.

Opiskelupäivän päätteeksi merkataan rastilla väri, joka parhaiten kuvaa sen päivän tunteita. Mukana ovat perustunteet ja perusvärit. Keltainen väri kuvaa iloa, musta surua, punainen vihaa ja violetti pelkoa. Liitteenä ovat myös kasvokuvat, joiden avulla voidaan opettaa tunteiden värejä ja ohjata opiskelijaa valitsemaan tarkoittamansa väri tunteilleen.

Jokaisen viikkokalenterisivun takana on kuulumiset sivu, joka on tarkoitettu toimimaan ”reissuvihkona”. Tälle sivulle opiskelijan kotiväki voi kirjoittaa kuulumisia koululle ja samoin koululta laitetaan terveiset kotiin tai asumisyksikköön. Kuulumiset sivulla on aina vuodenaikaan liittyvä kuva, jonka avulla toivotaan opiskelijoiden ajanhahmottamisen kehittyvän.

Myös kotijaksoilla voidaan opiskelijan päiville asettaa tavoitteita / arvioitavia asioita (viikonloppuisin, lomalla). Opiskelija arvioi itse tavoitteen saavuttamista kuten koulussakin ja sitten vanhemmat tai ohjaaja arvioi suorituksen onnistumista.

MOKKI-kalenterikirjaa testattiin Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston Lehtiniemen toimipisteessä hankkeen kestoaikana. Testiryhmänä toimi itsenäiseen elämään valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen (VAKU 2) ryhmässä. Opiskelijaryhmään kuului opiskelijoita, jotka tarvitsivat opintojensa tueksi henkilökohtaisen avustajan. Lisäksi ryhmässä oli opiskelijoita, jotka tarvitsivat tukea ja ohjausta ajan ja asioiden hahmottamisessa, motorisissa taidoissa, lukemisessa sekä monissa muissa päivittäiseen elämään kuuluvien asioiden hoitamisessa.

4 ITSEARVIOITI VÄLINEEN KEHITTÄMINEN MOKKI-MATERIAALISTA

Alkuperäinen Mokki-kalenterikirja toimi hankkeen testiryhmässä hyvin, kun opiskelijat oli siihen perehdytetty kunnolla. Perehdyttämiseen kului kuitenkin paljon aikaa. Kalenteripäiväkirjasta rakentui opiskelijoille opintojen kuluessa tärkeä opiskelun tukiväline ja he odottivat innolla tarrojen liimaamista tai opettajan tarran saamista. Testiryhmällä MOKKI siis oli varsin toimiva apuväline mm. oman toiminnan arviointiin. Se on sellaisenaan käytössä edelleen hankkeen päätyttyä.

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston Lehtiniemen yksikössä on hyvin eritasoisia VAKU-ryhmiä. MOKKI-kalenterikirja ei siis sellaisenaan sovellu jollekin toiselle opiskelijaryhmälle, koska opiskelijaryhmien tuen tarpeet vaihtelevat. MOKKI-kalenterikirjan käyttökokemusten perusteella sitä pitäisi yksinkertaistaa, jotta se toimii opiskelutyökaluna myös enemmän tukea ja ohjausta tarvitseville opiskelijaryhmille.

Tavoitteenani kehittämishankkeessa on kehittää VAVA-hankkeen materiaalin itsearviointiosuutta ja laatia opiskelijan vapaa-ajan oppimisen tueksi etätehtäviä.

4.1 Perusteluja kehittämistarpeelle

Halusin kehittää VAVA-hankkeessa kehitetyn mallin pohjalta yksinkertaisemman version, jota voidaan käyttää enemmän tukea ja ohjausta tarvitseville opiskelijaryhmille. Vaikka olemassa oleva MOKKI-kalenteri näytti toimivan alkuperäisen testiryhmän käytössä, se ei sellaisenaan soveltunut jollekin toiselle ryhmälle. Siinä oli liian paljon uusia opittavia asioita ja käsitteitä, jotta se toimisi riittävän tehokkaana itsearviointivälineenä sellaisenaan.

Koska tavoitteenani oli nimenomaan painottaa kehittämishankkeessani itsearviointia ja itseohjautuvuutta, päätin että MOKKI-kalenterikirjaa voidaan käyttää osittain

pohjana uudelle opiskelijakalenterille. MOKKI-kalenterikirjan pohjalta voidaan kehittää itsearviointiväline opiskelijaryhmälle, jolla on vähäisempiä tuen tarpeita.

Alkuperäisen MOKKI-kalenterikirjan käyttäminen vaatii runsaasti aikaa ryhmässä työskenteleviltä avustajilta ja opettajilta. Alkuperäisen kalenterikirjan ongelma on myös se, että yhdelle sivulle on koottu liian paljon erilaisia asioita. Esimerkiksi opiskelija, jolla on hahmottamisen vaikeuksia, ei pysty itsenäisesti käyttämään kalenteria.

Hankkeessa kehitin myös erillisen lisätehtäväosion kalenteriin, jota voisi tarvittaessa käyttää opiskelijoiden etätehtäväkansiona. Etätehtäväosion avulla kalenteri voisi oivana työkaluna opiskelijoiden loma- ja vapaajaksojen aikana. Näin paluu kouluun lomien jälkeen voisi olla helpompaa, kun asioita on työstetty myös lomien ja vapaapäivien aikana.

Kehittämishankeen työnimenä on opiskelijakalenteri, kevät 2008 (liite 1). Nimen muuttamisen perusteena on se, että erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat hahmottaisivat sen avulla paremmin kirjasen/vihkosen käyttötarkoituksen ja ajankohdan, jolloin sitä on tarkoitus käyttää. Muokattu opiskelijakalenteri otettiin käyttöön valmentavassa ja kuntouttavassa ryhmässä tammikuussa 2008. Ryhmä ei ole sama, joka oli toiminut testiryhmänä MOKKI-kalenterikirjalle.

4.2 Opiskelijaryhmän tuen tarpeet

Testiryhmään kuului 8 opiskelijaa, joita ohjasi kanssani ryhmän yhteinen koulunkäynninohjaaja. Kenelläkään opiskelijoista ei sillä hetkellä ollut henkilökohtaista avustajaa, mikä asetti omat haasteensa ohjausajan riittävyydelle tasapuolisesti kullekin opiskelijalle.

Aikakäsitteiden oppiminen ja ajan hahmottaminen on opiskelijoille vaikeaa, joten koulupäivien strukturoiminen on tärkeää. Opiskelijoilla on vaikeuksia nimetä päivä, päivämäärä, kuukausi ja vuosi. Myös asioiden muistaminen on

keskittymisvaikeuksien takia opiskelijoille vaikeaa. Uusien käytänteiden ja työtapojen opettelemiseen käytetään runsaasti aikaa koulupäivän puitteissa..

Osa opiskelijoita tarvitsee myös tukea ja ohjausta kirjoitetun tekstin ja sanojen ymmärtämiseksi. Kuvien ja erilaisten symbolien päivittäiseen selittämiseen tuleekin kiinnittää huomiota. Edes lukutaitoiset opiskelijat eivät välttämättä aina ymmärrä peruskäsitteitä, kuten oppiminen, arviointi, itsearviointi tai itseohjautuvuus.

Motoristen taitojen puutteellisuus vaikuttaa siihen, että opiskelijoista osa tarvitsee tukea ja ohjausta kynän ja saksien käyttämisessä. Heikot motoriset taidot vaikeuttavat opiskelijan omatoimisuutta ja itseohjautuvuutta opiskelijakalenterin täyttämässä.

Lisäksi omien tunnetilojen analysointi ja hahmottaminen on kaikille opiskelijoille haasteellinen asia. Yleensä opiskelijan mielestä päivä on mennyt hyvin ja ollaan iloisella tuulella, mutta tarkemmin ei osata eritellä hyvin menneitä asioita tai omia tunnetiloja. Yhteenvetona voidaan siis todeta, että valitsemani opiskelijaryhmä on haasteellinen testiryhmä kehittämishankkeessa kehitettävälle uudelle itsearviointi materiaalille.

4.3 Opiskelijakalenteri, kevät 2008

Opiskelijakalenterin, kevät 2008 tavoite on ohjata vaikeammin vammaisten valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijaa itsearviointiin ja itseohjautuvuuteen sekä seuraamaan kuinka asetetut tavoitteet saavutetaan. Opiskelijakalenteria käytetään myös ajan hahmottamiseen sekä vuorovaikutuksen kannalta tärkeiden asioiden kuten henkilökohtaisen hygienian seurantaan. Lisäksi sitä käytetään yhteydenpitovälineenä kodin/asumisyksikön ja oppilaitoksen välillä.

Kansilehdelle (liite 1) jokainen opiskelija kirjoittaa oman nimensä. Näin opiskelijakalenteri tuntuu helpommin omalta henkilökohtaiselta opiskelutarvikkeelta.

Koulukalenterin ensimmäiselle sivulle (liite 2) tulevat opiskelijaan liittyvät yhteystiedot. Sinne opiskelija kirjoittaa ohjattuna/avustettuna oman nimensä, osoitteensa, huoltajansa nimen ja puhelinnumeron, oppilaitoksen nimen, opettajan nimen ja puhelinnumeron sekä koulunkäynninohjaajan nimen ja puhelinnumeron. Mikäli opiskelijakalenteri tai reppu, jossa opiskelijakalenteri on, katoaa, se on helppo palauttaa omistajalleen. Jos koko opiskelija reppuineen/kalentereineen esim. eksyy, hänen yhteystietojensa avulla saadaan heti otettua yhteyttä asianomaisiin tahoihin.

Seuraavaksi löytyvät opiskelijakalenterin käyttöohjeet (liite 3). Niiden avulla opiskelijan huoltajat ja ohjaajat voivat harjoitella opiskelijakalenterin käyttöä lomien ja vapaajaksojen aikana.

Kalenteriosaan (liite 4) merkitään vuosi, viikonnumero ja jokaisen päivän kohdalle päivämäärä. Viikonpäivät on värikoodattu yleisesti käytössä olevilla värikoodeilla. Jos jollakin viikolla on joku teema, se voidaan kirjoittaa vuosiluku ja viikonnumero lokerikkoon. Samoin kalenterivuoden juhlapäivät merkataan tarvittaessa ko. päivän kohdalle.

KUVA 1. Kalenteriosa

VUOSI VIIKKO	MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIKKO	TORSTAI	PERJANTAI
OMAT MENOT/ TEHTÄVÄT					

Opiskelijan omat menot -lokeroon opiskelija voi koota omia menojaan, esimerkiksi hammaslääkäri-ajat, ystävien / läheisten syntymäpäivät, matkat ja muut tärkeät asiat. Lokeroon kirjataan myös opiskelijan järjestäjänä oleminen.

KUVA 2. Omat menot

OMAT MENOT/ TEHTÄVÄT					
-------------------------------------	--	--	--	--	--

Arvioitava aihe / tavoite -lokeroon laitetaan aamuisin koulupäivän aluksi kuvalla se aihe, jota sinä päivänä arvioidaan. Tähän opiskelijakalenteriin otetaan mukaan vain selkeät kokonaisuudet mitä arvioidaan. Arvioitaviksi asioiksi on valittu keittiötyöskentely ja keskittyminen. Opiskelijat opiskelevat vain kolmena perättäisenä päivänä viikossa, joten ensimmäisenä ja viimeisenä koulupäivänä arvioidaan keskittymistä ja keskimmäisenä päivänä keittiötyöskentelyä. Opiskelijalle selvitetään tarkasti aina, mihin asioihin arvioinnissa kiinnitetään huomiota. Arvioitavan asian voi myös kirjoittaa, mikäli opiskelija ei tarvitse kuvia kommunikointiin.

KUVA 3. Arvioitava aihe

ARVIOITAVA AIHE/ TAVOITE					
---	--	--	--	--	--

Opiskelijan arvio -lokeroon opiskelija arvioi päivän/viikon päätteeksi omaa tavoitteiden saavuttamistaan. Hän laittaa arviointitarran osoittamaan osaamistaan. Jos on mennyt hyvin, iloinen kasvotarra. Jos pitäisi vielä vähän kehittyä, naaman kuva, jossa suu on suorana viivan. Opiskelijan tulee aina myös perustella, miksi hän antaa itselleen tietyn tarran.

KUVA 3. Opiskelijan arvio

OPISKELIJAN ARVIO					
------------------------------	--	--	--	--	--

Opettajan arvio -lokeroon opettaja/koulunkäynninohjaaja arvioi omena tarralla opiskelijan tavoitteiden saavuttamista. Naurava omena ilmaisee, että tavoitteet on saavutettu. Totinen omena taas puolestaan kertoo että opiskelijan toiminnassa on jotain kehitettävää/parannettavaa. Myös opettajan/koulunkäynninohjaajan tulee tarkasti perustella näkökohdat, jotka ovat vaikuttaneet jommankumman tarran antamiseen. On ensiarvoisen tärkeää, että opiskelija ymmärtää arvioinnin perusteet.

KUVA 4. Opettajan arvio

OPETTAJAN ARVIO					
----------------------------	--	--	--	--	--

Henkilökohtainen hygienia -lokeron avulla seurataan opiskelijan henkilökohtaisen hygienian hoitamista. Esimerkiksi hampaiden pesua ja saunomista/suihkussa käyntiä seurataan aamuin illoin ja niiden toteutumisesta merkitään rasti ruutuun. Tavoitteena on että henkilökohtaisen hygienian hoitamisesta tulee opiskelijalle ajan kuluessa jokaiseen päivään kuuluva itsestään selvä rutiini. Erityisesti kannustaminen päivittäiseen suuhygienian hoitoon on merkittävässä osassa, koska se usein unohtuu opiskelijoilta. Syyksi sanotaan yleensä unohtamista, muistamista tai kiirettä.

KUVA 5. Henkilökohtainen hygienia

HENKILÖKOHTAINEN HYGIENIA					
--------------------------------------	--	--	--	--	--

Liikunta -lokeron tavoitteena on ohjata opiskelijaa liikkumaan omien voimiensa ja edellytystensä mukaan päivittäin. Jokaisesta puolen tunnin liikuntasuorituksesta saa merkitä kuntorastin. Tavoitteena on, että joka päivälle tulisi yksi rasti. Koulupäivän aikana yhdessä ulkoillaan puoli tuntia, josta jokainen saa merkitä yhden rastin. Koulupäivän jälkeisestä ulkoliikunnasta ym. ohjatusta liikunnasta saa myös merkitä rastin.

KUVA 6. Liikunta

LIIKUNTA					
-----------------	--	--	--	--	--

Tunnetila -lokeron avulla opiskelijaa pyritään ohjaamaan erittelemään omia perus tunnetilojaan. Päivän päätteeksi opiskelija arvioi omaa tunnetilaansa aiemmin käytettyjen kasvotarrojen tapaan. Liimattuaan iloisen naaman kuvan, joka kuvastaa hyvää positiivista tunnetilaa, hän värittää kyseisen tarran lämpimällä värillä, esim. keltaisella. Liimattuaan suorasuu -tarran, joka kuvastaa negatiivista tunnetilaa tai alakuloisuutta, hän värittää tarran tummalla värillä, esim. harmaalla. Myös tunnetilan valinta on perusteltava joka päivä koulupäivän päätteeksi. Näin negatiivisten tunnetilojen syy-yhteydet ja niihin vaikuttaneet mahdolliset ongelmatilanteet voitaisiin selvittää jo koulupäivän aikana.

KUVA 7. Tunnetila

TUNETILA					
-----------------	--	--	--	--	--

Kuulumiset (liite 5) sivujen avulla oppilaitos pitää tarvittaessa yhteyttä opiskelijoiden huoltajiin. Kuulumiset sivulla on aina vuodenaikaan liittyvä kuva, jonka avulla opiskelijan on helpompi hahmottaa ajan ja vuodenaikojen kulumista.

Kuulumiset sivua voi käyttää tarvittaessa myös viikonloppujen ja lomien ylimääräiseen arviointiin, joka suoritetaan kotona tai asumisyksikössä. Ensin opiskelija arvioi em. kasvotarroilla omaa toimintaansa kuten koulussakin ja sen jälkeen huoltaja tai ohjaaja arvioi omenatarralla onnistumista.

4.3.1 Oppimista tukevat kotitehtävät

Jotta opiskelijakalenteri pysyisi opiskelijan mielessä lomien tai opiskelutaukojen aikana, voidaan kalenterin loppuun lisätä oppimista tukevia kotitehtäviä

Etätehtäväosion luomiseen on käytetty symbolikirjoitus 2000 -ohjelmaa (Symbolikirjoitus 2000 versio 2.701.) Copyright Widgid (C) 1997/2000). Tästä johtuen etätehtävien kuvalliseen ohjeeseen tarvitaan tietokone, jossa on lisenssi ed. mainittuun ohjelmaan. Tässä kehittämishankeraportissa ovat mukana sanalliset ohjeet ilman kuvia, koska kuvien käyttäminen ei ole mahdollista sähköisessä muodossa. Kuvallisten ohjeiden tulostaminen on kuitenkin mahdollista, mikäli tietokoneesta löytyy kyseinen lisenssi ohjelmaan.

Etätehtävä osioon on valittu tehtäviä, jotka käyvät monen tasoisille opiskelijoille. Ne jotka osaavat kirjoittaa, voivat suorittaa annetut tehtävät osittain kirjallisina. Muut opiskelijat käyttävät kertomiseen muita vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä.

Etätehtäväosio sisältää toiminnallisia tehtäviä, joissa opiskelija kerää luonnosta erilaisia luonnon materiaaleja esim. askartelua varten ja tuo ne asianmukaisesti kouluun. Hän voi kerätä erilaisia käpyjä, kiviä, puiden lehtiä, kukkia jne. Lisäksi toiminnallisia tehtäviä voivat olla suoranaiset päivittäistoimintoihin liittyvät kotityöt, kuten oman huoneen siivoaminen, pyykin käsittely, avustavat leipomistehtävät jne. opiskelija tuo kouluun huoltajan tai ohjaajan kuittauksen, että annettu tehtävä on suoritettu.

Aikauslehtien kuvitusta voi käyttää myös etätehtävien tekemisen apuna. Opiskelija voi etsiä kuvia esim. tunnetuista ihmisistä, erilaisista eläimistä jne. Jos hän osaa kirjoittaa, hänen tulee kirjallisesti kertoa mitä kuvia hän on löytänyt ja miksi hän on valinnut juuri ne kuvat. Jos opiskelija ei osaa kirjoittaa, hän voi suullisesti kertoa keiden kuvia hän on tuonut kouluun ja miksi. Tarvittaessa käytetään muita kommunikointi menetelmiä.

Hyväksi havaittu etätehtävä ennen juhlapyhiä, on kuvallisen ruokaohjeen etsiminen lehdistä. Kuva tuodaan kouluun ja se toteutetaan opetuskeittiössä koko ryhmän kanssa. Esimerkiksi enne pääsiäistä etsitään kuva ohjeineen jostakin pääsiäiseen liittyvästä leivonnaisesta tai ateriasta.

Etätehtävänä voi olla lomien aikana erilaisten urheilusuoritusten ja rastittamista sekä kesälajeissa että talvilajeissa. Talvilajeista mukana on hiihto, mäenlasku, luistelu, kävely ja esim. lumitöiden tekeminen. kesälajeista taas kävely/ulkoilu, uinti, pallopelit, ratsastus jne.

Havainnointiin liittyviä tehtäviä voivat olla erilaiset kuvasarjat, joista pitää valita kaikki samaan lajiin kuuluvat asiat. Esimerkiksi valitaan 10 erilaista kuvasymbolia, joiden joukosta pitää ympäröidä kaikki eläimet.

4.4 Opiskelijakalenteri, kevät 2008 testaaminen

Kehittämishanketta kokeiltiin keväällä 2008 tammikuussa VAKU 2 ryhmällä. Ennen käytössä ollut reissuvihko poistettiin käytöstä kokonaan ja opiskelijoiden huoltajille ja ohjaajille informoitiin saatekirjeen avulla uutta toimintatapaa. Huoltajat/ohjaajat saivat tutustua uuteen opiskelijakalenteriin ja tarvittaessa ottaa yhteyttä kouluun, mikäli heillä oli opiskelijakalenterista jotakin kysyttävää.

Opiskelijoille kerrottiin aluksi perusteluineen opiskelijakalenterin käyttötarkoitus. Jokainen sivu käytiin yksityiskohtaisesti erikseen läpi ja selitettiin sanojen/kuvien

merkitykset. Myös lokeroiden tarkoitukset selvitettiin konkreettisesti liitutaulun avulla yksityiskohtaisesti opiskelijoille. Asian ymmärtäminen ja hahmottaminen tarkastettiin kohdentavien kysymysten avulla. Lisäksi tarrasivut selitettiin konkreettisin esimerkein. Samalla pyrittiin selventämään opiskelijoille kahden toisiaan vastaavan tarran merkitysero käytännössä. Myös tarrojen kuvien symboliikka selvitettiin tarkasti.

Opiskelijoiden perehdyttämiseen opiskelijakalenterin käytössä varattiin jokaiselle koulupäivälle ensimmäinen oppitunti. Ensimmäisen viikon aikana käytiin tarkkaan päivittäin läpi, mitä kunakin päivänä arvioitiin sekä muita opiskelijakalenterin käyttöön liittyviä toimintatapoja. Lisäksi jokaisen koulupäivän viimeinen oppitunti varattiin itsearvioinnin tekemiseen perusteluineen sekä palautteen antamiseen. Viimeinen asia, mikä käsiteltiin jokaisen opiskelijan kanssa, oli opiskelijan oman tunnetilan määrittely ja sanallinen kuvaileminen.

Etätehtäväosion tehtäviä kokeiltiin käytännössä jo syyslukukaudella 2007. Ne ovat toimineet hyvin ja opiskelijat ovat motivoituneita niiden tekemiseen. Etätehtävien esittely ja näyttäminen muille on selkeästi sitouttanut opiskelijat tehtävien tekemiseen omien asetettujen tavoitteiden mukaan.

5 TULOKSIA

Opiskelijakalenteri, kevät 2008 perehdyttäminen opiskelijaryhmälle sujui melko hyvin. Opiskelijat olivat kiinnostuneita ja innostuneita uudesta käytänteestä. Opiskelijakalenterin henkilökohtaostaminen jokaisen ikiomaksi omaisuudeksi motivoi selkeästi opiskelijoita opettelemaan opiskelijakalenterikirjan käyttämistä.

Arvioitavien asioiden rajaaminen kahteen seikkaan näytti myös helpottavan opiskelijakalenterin hahmottamista. Samoin käytettävien erilaisten tarrojen määrän vähentäminen selkiytti opiskelijakalenterin käyttöominaisuuksia.

Oman toiminnan arviointia jouduttiin käymään useamman kerran läpi jokaisen opiskelijan kanssa. Osalla opiskelijoista ei ollut aluksi mitään kuvaa siitä, mitä pitäisi arvioida ja mitä se tarkoittaa. Vaikka asiaa havainnollistettiin konkreettisin esimerkein, opiskelijat saattoivat kuitenkin olla epävarmoja omista arvioinneistaan ja suorituksistaan. Myöskään perustelut opettajan/koulunkäynnin arvioinnista eivät kaikilta osia saavuttaneet opiskelijoita.

Erään opiskelijan kohdalla tuli selkeästi esiin se seikka, että saadulla arvioinnin palautteella oli vähäinen merkitys. Tärkeämpää hänelle oli että opettaja/ohjaaja oli arvioinnin hetken pelkästään hänen vieressään ja hän sai arvioijan jakamattoman huomion. Opiskelija selkeästi käytti hyväkseen omaa osaamattomuuttaan ja saamattomuuttaan pitääkseen arvioijan lähellään.

Jokainen opiskelija tarvitsi enemmän aikaa ja perehdytystä opiskelijakalenteriin kuin siihen oli suunniteltu. Opiskelijakalenterin perehdyttämiseen käytettiin kokeiluvaiheessa ensimmäisen viikon aikana niin paljon aikaa kuin oli tarpeen. Kiire pyrittiin minimoimaan ja asioita selkiytettiin konkreettisin esimerkein tarpeen vaatiessa.

Opiskelijoiden välille alkoi tulla myös jonkinlaista kilpailua hygieniarastien ja kuntorastien määrystä. Muutaman opiskelijan kohdalla huomattiin, että turhia rasteja laitettiin vain muodon vuoksi kun vieruskaverillakin oli enemmän rasteja. Aikaa meni melkoisesti selvittäessä rastien todenmukaisuutta ja perustellessa opiskelijalle miksi niitä ei saa merkitä vain hovin vuoksi.

Hygieniarastien avulla huomattiin sellainen seikka, että enemmistö ryhmän opiskelijoista merkitsi hampaiden pesusta vain yhden rastin päivässä. Kun asiaa selvitettiin, huomattiin että opiskelijat eivät huolehdi hammashygieneistaan kotioiloissa. Toisin sanoen hygieniarastien avulla voidaan edesauttaa opiskelijan panostamista henkilökohtaiseen hygieniaan. Lisäksi peseytymisessä huomattiin hieman puutteita.

Tunnetilojen erittelemisen tuotti opiskelijoille vaikeuksia. Saman tarran käyttäminen oman toiminnan ja tunnetilan arvioinnissa tuotti alussa vaikeutta.

Tunnetilalla arviotiin omaa toimintaa ja unohdettiin kokonaan perustelut omasta toiminnasta eli missä onnistuttiin tai missä oli kehittämisen tarvetta. Oli vain hyvä mieli kun tarra hymyili tehtävää arvioidessa. Samoin opiskelijalla oli vaikeuksia arvioida tunnetilaa sellaisenaan, jos oli hyvä mieli. Oli vain hyvä mieli, mutta mistä?

Opiskelijakalenteria käyttää omatoimisesti koulupäivien ulkopuolella tällä hetkellä kaksi opiskelijaa kahdeksasta. Jokainen opiskelija ymmärtää jollakin asteella ohjattuna/avustettuna opiskelijakalenterin itsearvioinnin merkityksen, mutta ei välttämättä kykene käyttämään sitä itsenäisesti ilman apua. Tarrojen leikkaaminen ja liimaaminen oikeaan kohtaan tuottaa vaikeuksia. Lisäksi kaiken kirjoitetun tekstin tukena tulisi olla kuva myös lokeroiden kohdalla, jotta osa opiskelijoista pystyisi helpommin hahmottamaan kunkin lokeron käyttötarkoituksen.

6 YHTEENVETO

Alkuperäisen MOKKI-kalenterin pohjalta saatiin yksinkertaisempi itsearviointiväline. Opiskelijakalenteri näyttäisi toimivan itsenäiseen elämään kuntouttavassa ja ohjaavassa opiskelijaryhmässä perehdyttämisvaiheen jälkeen kohtalaisesti. Se ei välttämättä tavoita kaikkia ryhmän opiskelijoita, mutta 50 %:lle siitä on tulossa oiva apuväline itsearviointitaitojen ohjaamiseen ja niiden kehittämisessä.

Opiskelijakalenterin käyttäminen vaatii jatkuvaa, pitkäkestoista perehdyttämistä. Siihen on varattava tarpeeksi aikaa jokaiselle yksittäiselle opiskelijalle. On otettava huomioon myös opiskelijoiden yksilölliset oppimisvalmiudet ja kulloinkin tarvittava tuen määrä.

Opiskelijakalenteri osittain motivoi opiskelijoita itsearviointiin, kunhan tarvittavat käsitteet on muutettu selkokielelle joko kuvin tai sanoin. Opiskelijakalenteria pystyy jatkossa tarvittaessa muokkaamaan pienin muutoksin lähemmäs jonkun muun opiskelijaryhmän tai opiskelijan käyttötarpeita, tavoitteita ja valmiuksia. Viikon

arvioitavaksi aiheeksi voisi ottaa vaikka joka päivälle yhden ainoan asian, jos se vastaa tarkoitustaan. Opiskelijakalenterin avulla voidaan arvioida kokonaisuuksia esimerkiksi yhden päivän osalta, kuten keskittyminen koulutyöhön tai muuta vastaavaa.

Jos opiskelija käy koulua vain kahtena päivänä viikossa, hänelle voidaan tarvittaessa tehdä opiskelijakalenteri, joka sisältää vain nämä kaksi koulupäivää. Näillä pienillä teknisillä muutoksilla opiskelijakalenterista voidaan muokata jokaisen opiskelijan omia oppimisvalmiuksia vastaava itsearviointiväline.

Oleennaista on, että itsearviointiväline ei ole liian monimutkainen opiskelijalle, jolla on oppimisen vaikeuksia.

7 POHDINTA

Itsearviointimenetelmän kehittäminen erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevalle opiskelijalle oli tarpeellinen kehittämistyö. Itsearviointikaavakkeiden monimutkaisuutta pitää edelleen selkiyttää ja kiinnittää enemmän huomiota niiden selkeäkielisyyteen. Selkeän materiaalin lisäksi moni opiskelija usein tarvitsee henkilökohtaista ohjausta ja tukea sisäistääkseen uuden asian. Uusi asia voi tuoda mukanaan jonkinasteista epävarmuutta ja jopa pelkotiloja omasta osaamisestaan.

Myös kaavakkeiden testitykseen tulee kiinnittää huomiota, sillä joissakin tilanteissa selkokielen perusohjeet eivät välttämättä toimi jokaisen opiskelijan kohdalla. On opiskelijoita, jotka eivät osaa tulkita pienaakkosia, mutta pystyvät vastaavasti tulkitsemaan tikkukirjaimilla kirjoitettuja lyhyitä tavutettuja sanoja. Tähän vaikuttavat paljolti opiskelijan oma elämänkaari ja aiemmat koulukokemukset.

Itsearviointia ja itseohjautuvuutta ei ole helppo ymmärtää käsitteenä. Käsitteiden avaaminen ja selittäminen opiskelijalle on erityisen tärkeää kun työskennellään valmentavassa ja kuntouttavassa ryhmässä. Opiskelijat eivät välttämättä pysty ilman

ohjausta ja tukea minkäänlaiseen itseohjautuvuuteen tai itsearviointiin. Opiskelijalta saattaa kokonaan puuttua itseohjautuvan opiskelijan perusominaisuudet ja se vaikuttaa suoraan itsearviointitaitoihin. Oman toiminnan arviointi ja sen rehellinen perustelu ei ole yksioikoista ja helppoa edes ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa oleville opiskelijoille.

Erityistä tukea tarvitseva opiskelija ei välttämättä ole itseohjautuvan opiskelijan tavoin avoin uusille kokemuksille, vaikka hänen toimintaansa ohjaisikin luontainen uteliaisuus. Hän ei yleensä myöskään kestä epävarmuutta arkisissa käytännön asioissa, vaan tarvitsee selkeät struktuurit päiväohjelmaansa. Epävarmuus tulevista tapahtumasta ja uusista asioista voi aiheuttaa levottomuutta ja keskittymishäiriöitä. Opiskelijan voi olla myös hyvin vaikea muuttaa aiemmin asettuja tavoitteitaan. Hän ei välttämättä uskalla tai rohkene luottaa itseensä. Sen seurauksena hän ei kykene tai uskalla omatoimisesti kokeilla uusia toimintatapoja tai ratkaisuja.

Vaikkakin itsearviointikyky on tärkeä ominaisuus ja taito, ei se kuitenkaan saa olla opintojen itsetarkoitus. Jos opiskelija ei selviä päivittäisistä rutiineistaan omassa elämässään ilman ohjausta, onko tarpeellista ohjata häntä kehittämään itsearviointitaitoja. On eri asia painottaa onnistunutta suoritusta, kun hämmennyttää opiskelija liian monimutkaisilla itsearviointi vaatimuksilla. Aina on otettava huomioon opiskelijan edellytykset ja valmiudet ymmärtää itsearvioinnin käsite ja sen tarkoitus.

LÄHTEET

- Eloranta, S. 2000. Kehityskeskustelu vanhempien näkökulmasta. Teoksessa Vuorinen, J. (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Koko kuva oppijasta. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Grönstrand, R. (toim.) 1999. Kasvava aikuinen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heikkilä, J. 1995. Itseohjautuva oppiminen muutosagentin koulutuksessa. Teoksessa Aho, S. & Heikkilä, J. (toim.) Muutosagenttiopettaja- luovuuden irtiotto. Turun opettajankoulutuslaitos: Painossalama Oy.
- Hongisto, A. 2000. Arvioinnin ja oppimisen dialogi. Teoksessa Vuorinen, J. (toim.) Arviointi ja kehityskeskustelu. Koko kuva oppijasta. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hänninen, R. 1994. Itsestäänselvä arviointi. Itsearviointin kehittyminen ammattiin valmistumisen näkökulmasta. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Hätönen, H. & Salmi, E. 1995. Itsenäisen opiskelun arvioinnin kehittäminen. Opetushallitus. Arviointi 8/95. Helsinki: Yliopistopaino.
- Keskinen, S., Kinnunen, R. & Silven, M. 1991. Kohti itseohjautuvaa opiskelutaitoa. Turku: Painosalama oy.
- Koppinen, M., Korpinen, E. & Pollari, J. 1994. Arviointi oppimisen tukena. Juva: WSOY.
- Koro, J. 1993. Aikuinen oman oppimisensa ohjaajana. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto.

Lehtinen, E., Kinnunen, R., Vauras, M., Salonen, P., Olkinuora, E. & Poskiparta, E. 1991. Oppimiskäsitys. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

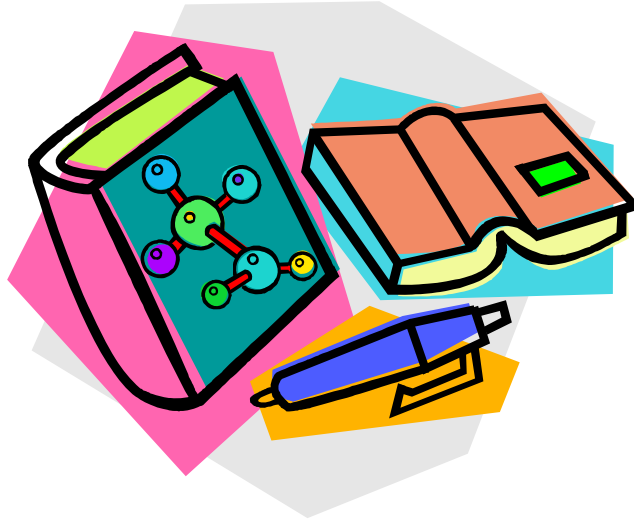
Leino, J. Rauhala, P. & Ruohotie, P. 1993. Oppimis- ja opettamismotivaatio ammatillisissa opinnoissa. Tampere: Tampereen yliopisto. Jäljennepalvelu.

Oksanen, E. 2001. Arvioinnin kehittäminen erityisopetuksessa. Diagnoisoinnista oppimisen ohjaukseen laadullisena tapaustutkimuksena. Jyväskylä. Jyväskylän Yliopisto.

Räisänen, A. 1995. Itsearviointin käsite ja luonne. Teoksessa Kilpinen, B., Salmio, K., Vainio, L. & Vanne, A. (toim.) Itsearviointin teoriaa ja käytäntöä. Opetushallitus. Arviointi 1/95. Helsinki: Yliopistopaino.

<http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/valmentava/vammaisten.pdf>, luettu 13.6.2007

Liite 1

Opiskelijakalenteri kevät 2008

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto
Lehtiniemi
Valmentava ja kuntouttava opetus ja ohjaus

Liite 2

Nimi _____

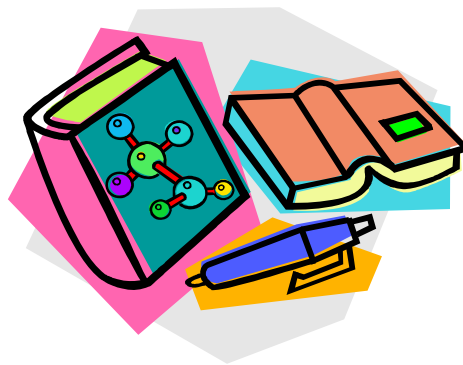
Osoite _____

Huoltaja _____

Oppilaitos _____

Opettaja _____

Koulunkäynninohjaaja _____

Liite 3

OHJEET

Opiskelijakalenterin tavoite on ohjata valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen opiskelijaa itsearviointiin ja seuraamaan kuinka asetetut tavoitteet saavutetaan. Opiskelijakalenteria käytetään myös ajan hahmottamiseen sekä vuorovaikutuksen kannalta tärkeiden asioiden kuten henkilökohtaisen hygienian seurantaan. Lisäksi sitä käytetään yhteydenpitovälineenä kodin/asumisyksikön ja oppilaitoksen välillä.

Kansilehdelle jokainen opiskelija kirjoittaa oman nimensä.

Koulukalenterin ensimmäiselle sivulle tulevat opiskelijaan liittyvät yhteystiedot.

Kalenteriosaan merkitään vuosi, viikonnumero ja jokaisen päivän kohdalla päivämäärä. Viikonpäivät on värikoodattu yleisesti käytössä olevilla värikoodeilla. Jos jollakin viikolla on joku teema, se voidaan kirjoittaa vuosiluku ja viikkonumero lokerikkoon. Samoin kalenterivuoden juhlapäivät merkataan tarvittaessa ko. päivän kohdalle.

Opiskelijan omat menot lokeroon opiskelija voi koota omia menojaan, esimerkiksi hammaslääkäri-ajat, ystävien / läheisten syntymäpäivät, matkat ja muut tärkeät asiat.

Arvioitava aihe / tavoite lokeroon laitetaan aamuisin koulupäivän aluksi kuvalla se aihe, jota sinä päivänä arvioidaan. Esimerkiksi oman huoneen siivous, keskittyminen, työrauha, toverina oleminen toisille, hyvät tavat, keittiö työskentely, työharjoittelu jne. Opiskelijalle selvitetään mihin asioihin arvioinnissa kiinnitetään huomiota. Voi olla myös niin, että viikon aikana arvioidaan vain yhtä asiaa, eli viikon jokaiselle päivälle samanlainen kuva. Arvioitavan asian voi myös kirjoittaa, mikäli opiskelija ei tarvitse kuvia kommunikointiin.

Opiskelijan arvio lokeroon opiskelija arvioi päivän/viikon päätteeksi omaa tavoitteiden saavuttamista. Hän laittaa arviointitarran osoittamaan osaamistaan. Jos on mennyt hyvin, iloinen kasvotarra. Jos pitäisi vielä vähän kehittyä, naaman kuva, jossa suu on suorana viivan

Opettajan arvio lokeroon opettaja arvioi omena tarralla opiskelijan tavoitteiden saavuttamista. Naurava omena ilmaisee, että tavoitteet on saavutettu. Totinen omena taas puolestaan kertoo että opiskelijan toiminnassa on jotain kehitettävää/parannettavaa.

Henkilökohtainen hygienia lokeron avulla seurataan opiskelijan henkilökohtaisen hygienian hoitamista. Esimerkiksi hampaiden pesua ja saunomista/suihkussa käyntiä seurataan aamuin illoin ja niiden toteutumisesta merkitään rasti ruutuun. Tavoitteena on että henkilökohtaisen hygienian hoitamisesta tulee opiskelijalle ajan kuluessa jokaiseen päivään kuuluva itsestään selvä rutiini.

Liikunta lokeron tavoitteena on ohjata opiskelijaa liikkumaan omien voimien ja edellytystensä mukaan päivittäin. Jokaisesta puolen tunnin liikuntasuorituksesta saa merkitä kuntorastin. Tavoitteena on, että joka päivälle tulisi yksi rasti.

Tunnetila lokeron avulla opiskelijaa pyritään ohjaamaan erittelemään omia perustunne tilojaan. Päivän päätteeksi opiskelija arvioi omaa tunnetilaansa aiemmin käytettyjen kasvotarrojen tapaan. Liimattuaan iloisen naaman kuvan joka kuvastaa hyvää positiivista tunnetilaa, hän värittää kyseisen tarran lämpimällä värillä, esim. keltaisella. Liimattuaan suorasuu -tarran, joka kuvastaa negatiivista tunnetilaa tai alakuloisuutta, hän värittää tarran tummalla värillä, esim. harmaalla.

Kuulumiset sivujen avulla oppilaitos pitää tarvittaessa yhteyttä opiskelijoiden huoltajiin. Kuulumiset sivulla on aina vuodenaikaan liittyvä kuva,

jonka avulla opiskelijan on helpompi hahmottaa ajan ja vuodenaikojen kulumista.

Kuulumiset sivua voi käyttää tarvittaessa myös viikonloppujen ja lomien ylimääräiseen arviointiin, joka suoritetaan kotona tai asumisyksikössä. Ensin opiskelija arvioi em. kasvotarroilla omaa toimintaansa kuten koulussakin ja sen jälkeen huoltaja tai ohjaaja arvioi kukkatarralla onnistumista.

Jos opiskelijan pitää vielä harjaantua/kehittyä jossakin tehtävässään, liimataan kukka, josta on pudonnut terälehtiä, Onnistuneesta tuloksesta saa ehjän kukan.

KUULUMISET
